

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Holger Jr. Rørdam.
Fire københavnske
Universitetslærere

FIRE KJØBENHAVNSKE UNIVERSITETS- LÆRERE

FRA DET 16de AARHUNDREDE.

Af Holger Fr. Rørdam.

Kjøbenhavns Universitets Historie efter Reformationen er kun lidet behandlet, og en grundig Indsigt i den videnskabelige Bevægelses Gang og i den akademiske Virksomhed gennem de 400 Aar, Universitetet snart har tilbagelagt, er det vanskeligt at erhverve sig af de adspredte Kilder. Nyerups bekjendte Universitets-Annaler er et aldeles fragmentarisk Arbejde, der ganske vist for sin Tid ikke var uden Fortjeneste og endnu ofte kan benyttes som Kilde, men som ingen tilstrækkelig Oversigt giver, og desuden, hvad Grundighed og Fuldstændighed angaar, lader ikke lidet tilbage at ønske. I den senere Tid har Werlauff givet en saa grundig Fremstilling af Universitetets Historie før Reformationen, at Emnet dermed væsentlig er udtømt, men da vort Universitets tidligste Virksomhed idethele var fattig og af lidet indgribende Betydning for Kulturudviklingen, ere de 50 Aar, der hengik fra dets Stiftelse indtil dets midlertidige Opløsning kort før Reformationen, det mindst indholdsrige Afsnit af dets Historie. En enkelt akademisk Institution har i den seneste Tid fundet en grundig og smagfuld historisk Behandling i Reinhardts Kommunitetets og

Tro og Lære. Paa Hjemrejsen landede han i Ystad; her traf han ganske uformodet sin Ungdomsven Grundet som Rektor ved den derværende Skole. Det var et overraskende og glædeligt Møde; Grundet tog Sinning hjem med sig og forsynede ham med Klæder, som han haardt trængte til, og gav sig til at udspørge ham om alt det store og mærkelige, han havde oplevet og lært, siden de skiltes. Saaledes gik flere Dage hen, og da Sinning endelig skulde afsted, opgav Grundet sit Skoleembede og drog med Vennen til Kjøbenhavn, hvor Universitetet nys var blevet gjenoprettet og vinkede den lærelystne unge Mand, der ikke før havde haft Lejlighed til at studere ved nogen ordentlig Højskole. Her kom M. Jens Sinning snart i den Stilling, at han kunde gjengjælde sin Ven, hvad godt denne havde gjort imod ham, og han forsømte ikke Lejligheden. Kort efter Ankomsten til Kjøbenhavn, i Begyndelsen af Aaret 1538, blev han nemlig beskikket til Professor i Dialektik, og nu tog han Grundet i Huset til sig og søgte paa enhver Maade at hjælpe ham frem¹⁾. Ved Siden ad Lærerstolen i Dialektik overtog Sinning fra 1541 af ogsaa den hebraiske Lection ved Universitetet²⁾. Aaret efter foreslog Dr. Joh. Bugenhagen Kong Christian III at lade ham og et Par af hans Kolleger creere til Doktorer i Theologien, og mulig benytte ham som tysk Hofprædikant, i hvilken Egenskab han paa Grund af sit tidligere Ophold i Tydskland vel kunde gjøre fyldest, da han var en lærd og duelig Mand³⁾. Det sidste Raad tog Kongen dog ikke til Følge, skjönt han, fremmed for det danske Sprog som han var, tidt nok klagede over Mangelen af en tysk Prædikant; derimod blev M. Jens Sinning den 24de November 1544 creeret til Doktor i Theologien,

¹⁾ A. S. Welleius, l. c. Jfr. Wegener, Historiske Efterretninger om A. S. Vedel. 2. Udg. S. 16 ff.

²⁾ Danske Mag. 3. Række. I, 70. 71. 82. VI, 3. 7. 10. 15.

³⁾ Schumacher, Gel. Männer Briefe. I, 33.

efterat han havde godtgjort sin theologiske Dygtighed ved at deltage i de Religionsdisputatser, som i den nærmest foregaaende Tid vare blevne holdte med de katholsk-sindede Medlemmer af flere af Landets Domkapitler. I Anledning af hans Promotion forærede Universitetet ham 27 Daler til hans „Doktorkost¹⁾“. Aaret efter (1545), da Biskop D. Peder Palladius frivillig afstod sit Embede som tredje theologisk Professor, beskikkedes Sinning, der som Dialecticus alt tidligere havde vikarieret for Bispen, naar han var fraværende paa Visitatsrejser, til Professor i Theologien og valgtes omtrent samtidig til Universitetets Rektor, skjønt han var ugift, og det, idetmindste senere ved en anden Lejlighed, gjordes gjældende, at denne akademiske Ærespost ikke burde betros en ugift Mand²⁾. I Anledning af en Promotion ved Universitetet holdt han samme Aar en latinsk Tale om de filosofiske Discipliners Betydning og Forhold til Theologien, som han vel ikke selv fik udgivet, men som M. Anders Vedel mange Aar efter drog frem for Lyset, og som N. M. Petersen i vore Dage med fortjent Ros atter har henledet Opmærksomheden paa³⁾. Som Udsending fra Universitetet deltog Sinning 1546 i Nationalsynoden i Antvorskov, og 1547 valgtes han til Sognepræst ved Helliggejstkirke i København. Men da man alt havde Erfaringer for, at det ikke godt gik an, at en Professor var Præst tillige — saaledes som D. Oluf Chrysostomus samtidig var Professor i Theologien og Sognepræst ved Vor Frue Kirke — eftersom det ene af Embederne eller begge kom til at lide derunder, saa blev det ved denne Lejlighed vedtaget i Konsistorium, at to saadanne Embeder

¹⁾ Ny kirkehist. Saml. II, 286. Danske Mag. 3. Række. VI, 20. Heiberg, Peder Palladius. S. 121. 185.

²⁾ At Sinning blev Prof. theol. 1545 og ikke 1544, som der almindelig siges, fremgaar af Danske Mag. 3. Række. VI, 22. Heiberg, a. Skr. S. 95.

³⁾ Bidrag til den danske Lit. Historie II, 74-76.

for Fremtiden ikke maatte være forenede; dog tillodes det D. Jens Sinning for en Tid at yde Menigheden sin Tjeneste¹⁾. Samme Aar indlod han sig i Ægteskab; og den Tale er endnu bevaret, som Biskop Peder Palladius holdt ved hans Ægtevielse²⁾. Men denne Forbindelse blev en Kilde for ham til megen Krænkelser og Sorg. Hans Hustru befandtes nemlig kort efter Bryllupet frugt-sommelig med en anden Mand. Sinning vilde have skaa-net hende; men da det rygtedes, forelagde hans Kolleger ham Valget imellem enten inden tre Solemærker at skille sig af med hende eller at nedlægge sit Embede. Et Kongebrev af samme Indhold indskjærpede dette Paalæg end yderligere, og efter megen Betænkning maatte „den fromme og skyldfri Mand“, skjønt haardt imod sin Vilje, bekvemme sig til at lade hende fare³⁾. Men han overlevede ikke længe denne Begivenhed, der synes at være gaaet ham særdeles nær til Hjærte. Under en farlig Epidemi, som paa den Tid herskede i Kjøbenhavn, døde han efter tre Dages Sygdom, den 30 November 1547, og blev Dagen efter med al Hæder jordet i Vor Frue Kirke⁴⁾. Over faa af Universitetets ældre Lærere høre vi en saa stærk og saa udelt Ros, som over denne Mand, der gik bort, just som han stod i sin kraftigste Mand-domsalder, til stort Tab for Højskolen, der ikke havde nogen at sætte i hans Plads. Vi ville ikke lægge saa

¹⁾ Vinding, Acad. Haun. p. 68. Ny kirkehist. Saml. I, 6.

²⁾ Ny kirkehist. Saml. I, 697.

³⁾ Vinding, l. c. Hemmingsen omtaler denne Begivenhed i sit Skrift: *De conjugio et divortio, 1572*, p. 144-4. Han udvikler nemlig her, at naar Ægteskabsbrud er sket, og den uskyldige Part er i privat Stand, kan Dommeren forsvare at raade den uskyldige til at tilgive den skyldige. Men hvis den uskyldige Part er i nogen offentlig Bestilling i Kirken eller Staten, maa det ikke ske.

⁴⁾ Ny kirkehist. Saml. II, 251. Andensteds angives Dødsdagen til 21 November, f. Ex. i Scr. Rer. Dan. II, 601 Not.

megen Vægt paa Lyschanders Lovtale over ham, da denne Forfatter er saa tilbøjelig til at rose alle; men det kunde dog bemærkes, at han omtaler Sinning som kyndig ikke blot i mange andre Videnskaber, men ogsaa i det arabiske Sprog; forholder dette sig rigtigt, og er det ikke en Forvexling med Hebraisk, saa har han sikkert været den første danske Mand, som har forstaaet sig paa hint Sprog¹⁾. Som saa mange andre Professorer havde Sinning unge Adelsmænd i sit Hus; men han tog sig ikke denne Sag saa let, som enkelte af hans Kolleger, som det kun var om Kostpeugene at gjøre; thi en af disse adelige Kostgjængere, den siden hæderlig bekjendte Jørgen Rosenkrands, har vidnet, at Sinning „med stor Flid underviste og lærte ham²⁾“. Hans Forelæsninger vare højt skattede, saa hans Tilhørere med Flid opskrev og bevarede dem³⁾. Syv Aar efter hans Bortgang omtaltes hans Død i en akademisk Tale som et ubodeligt Tab for Kirken og Skolen; og endnu 1560 mindedes Melancthon ham som den flittigste og bedst begavede af alle de mange Danske, som han havde haft at gjøre med, og han udtalte sin Sorg over, at Døden havde bortrevet ham, just som han stod i sin fejreste Kraft; samme Aar nævnedes D. Jacob Bording ham i sin Ligtale over Kong Christian III som en af Universitetets bedste Støtter i denne Konges Tid⁴⁾. Men ikke blot hans fortrinlige Gaver og store Lærdom, ogsaa hans Arbejdsomhed, hans

¹⁾ Lysch. de script. Dan. ap. Westphal. III, 467.

²⁾ Danske Mag. IV, 198.

³⁾ I den Bogsamling, M. Joh. Pouch i Ribe i sin Tid havde, fandtes D. Joh. Sinningii Commentarii in Hoseam ad finem usque Cap. VII. ex ore eius Hafniæ a. 1547 excepti a Nicolao Busch Ripensi“. Ogsaa andre af hans Forelæsninger, der bevaredes i Tilhørernes Hefter, omtales længe efter hans Død.

⁴⁾ Joh. Matth. Hoino, Orat. funeb. in obit. Chr. M. Morsiani, 1554. Melancthons Epist. dedic. ad Fridericum II. foran i Er. Læti Bucolica. Cragii Annal. ed. Gram. p. 422.

Retskaffenhed, Omgjængelighed og gode Hjærte roses fra forskjellige Sider, og det omtales, hvorneget saavel Kongen som enhver brav Mand i Landet beklagede hans tidlige Død¹⁾. Hans Ven og Medlærer, M. Peder Parvus, satte ham et smukt Minde²⁾, og et Par af vore ypperste Mænd (A. Vedel og Langebek) have skrevet hans Levnet, skjönt begge disse Levnetsbeskrivelser ved et underligt Tilfælde ere gaaede tabt³⁾. Baade Nyerup og N. M. Petersen have urigtig tillagt Jens Sinning Navnet Hans Sjunesen og henført en Del Skrifter til ham, der slet ikke vedkomme ham.

2.

Hans Frandsen (*Johannes Francisci Ripensis*) var født 1532 i Ribe, hvor hans Fader, Frands Madsen, var Borger. Han besøgte først sin Fødeby's Skole, hvor han nød Undervisning af den udmærkede Skolemand, Rektor Jens Pedersen Grundet, som han siden mindedes med Taknemmelighed. Ogsaa Biskop Hans Tavsens og Præsten M. Laurits Nielsen i Ribe (siden Biskop i Vendelbo Stift) omtalte han senere paa en Maade, der tyder paa, at han havde haft Hjælp og Støtte af dem i sin Ungdom⁴⁾. Efter fuldendt Skolegang drog han 1551 til Uni-

¹⁾ Cragii Ann. p. 304. Aarsberetn. fra Geh.-Ark. I, 253. Er. Lætus omtaler i Fortalen til sit Skrift *De republ. Noriberg. 1574*: „Synningii labor, humanitas et infucata bonitas“. P. Reesen siger i sin *Atlas Dan. msc.* „Vetus memoria narrat, virum fuisse sanctum innocentemque“.

²⁾ Aftrykt i *Ny kirkehist. Saml. II, 251-2*. Joh. Georgii Wibergius skrev 1552 i sine *Elegier*:

Te mihi præripuit Mors improba, docte Seningii!

O misero iuueni, doctor adempte mihi!

³⁾ Wegener, A. S. Vedel, 2. Udg. S. 186. *Scr. Rer. Dan. II, 601 Not.*

⁴⁾ *Forskjellige af H. Frandsens Digte (Elegiæ 1554 og Carmina 1561)* oplyse hans personlige Forhold.

versitetet i Vittenberg¹⁾. Han havde neppe endnu besøgt Københavns Universitet, da det dengang ikke var ualmindeligt, at Studenter fra Ribe Skole søgte umiddelbart til Vittenberg. I sit 21de Aar optraadte han her som latinsk Digter, og viste snart et ualmindeligt Anlæg for denne Art Poesi. Ved sine fortræffelige Aandsgaver og sit behagelige Væsen vandt han mange Venner. Især sluttede hans Landsmand M. Hans Jørgensen Sadolin, der samtidig studerede der og var en munter Selskabsbroder og en udmærket latinsk Digter, sig nær til ham. Forøvrigt var hans Helbred en Tid saa svagt, at han mistvivlede om at gjenne Fædrelandet. Dog kom han atter til Kræfter, tog Magistergraden og opholdt sig i nogen Tid ved Højskolen i Frankfurt ved Oderen. Herfra gjorde han et kort Besøg i Hjemmet og opholdt sig, som det synes, nogen Tid ved Universitetet i København. Da han imidlertid endnu ikke havde afsluttet sine Studier, drog han 1557 atter ud med en ung Adelsmand, Albert Beck, Søn af den kongelige Rentemester Joachim Beck til Førslev²⁾. Før sin Afrejse var han, den 13 August 1557, af Kong Christian III bleven forlenet med et Kanonikat i Aarhus til sine Studeringers Fremme³⁾. Formodentlig have forskellige latinske Digtesamlinger, M. Hans Frandsen havde udgivet i Vittenberg, anbefalet ham til denne Gunstbevisning. Han drog nu atter til Vittenberg, men fandt sig mindre tilfreds ved det Opsyn, han havde paataget sig med den unge Adelsmand, ikke blot fordi denne manglede grundige Forkundskaber og

¹⁾ Ny kirkehist. Saml. I, 470.

²⁾ I *Cimbria literata*, I, 184, siges urigtig, at Frandsen 1556 drog ud med Albert Beck; det skete først i Efteraaret 1557, og den 22de November s. A. blev A. Beck immatriculeret i Vittenberg (Ny kirkehist. Saml., I, 479).

³⁾ Regist. o. a. Lande. 6, 402. I Kongebrevet siges M. Hans Frandsen endnu at være „under Tugtemester“ (d: han studerede).

derfor ingen sønderlig Fremgang kunde gjøre, men ogsaa fordi der i Vittenberg var saa mange andre unge danske Adelsmænd, med hvilke han søgte Selskab, at Udbyttet, som Opholdet blandt fremmede skulde bringe, ikke blev betydeligt. M. Hans Frandsen tænkte derfor paa at drage med ham til Frankrig; men de derværende Uroligheder og Forfølgelserne mod Protestanterne afholdt ham derfra. Imidlertid skaffede det lange Ophold i Vittenberg ham mange Bekjendte og Venner der, ogsaa iblandt Universitetets Lærere, af hvilke han især med Kjærlighed og Ærefrygt sluttede sig til Melanchthon¹⁾. Da han endelig 1558 drog bort, tog endel af hans Venner Afsked med ham i en *Cyclus* latinske og græske Digte, som han ikke undlod at besvare paa lignende Maade²⁾. Det var lykkedes ham at frigjøre sig fra den Forpligtelse, der bandt ham til Albert Beck, og som en fri Fugl drog han nu videre; ledsaget af sin fortrolige Ven Petrus Lotichius. Denne unge Mand, der til Forskjel fra sin ikke uberømte Farbroder af samme Navn, kaldte sig *Secundus*, var en af sin Tids mest fejrede latinske Digtere og derhos en dygtig Mediciner; han havde tumlet sig temmelig eventyrligt om i Verden og ret nydt det akademiske Liv, saa han plejede at sige til sine Venner, „*extra Academias non esse vitam*“³⁾. Ledsaaget af denne gjennevandrede Frandsen nu Franken. Naar Tiden blev dem lang, forkortede de den med Sang; Sporer havde de paa Hælene og Kaarde ved Siden, som Skik var blandt den Tids rejsende Studenter; thi Vejene vare usikre, og Voldsgjæringer hørte til Dagens Orden.

1) Om Opholdet i Vittenberg indeholde tre Breve, Frandsen 1557—58 derfra skrev til en tidligere medstuderende, Johannes Pistorius, Præst i Tetenbüll i Eidersted, især Oplysning.

2) Alle disse Digte findes i *Jo. Francisci Carmina* 1561, p. 59—71

3) Jöcher, *Gelehrtes Lexicon*.

Nylig var Fyrstbiskoppen af Würzburg tilligemed fem af sine Mænd bleven myrdet ved højlys Dag i sit eget Palads, uden at Gjerningsmændene vare blevne paagrebne, og kort efter vare 15 Kjøbmandsvogne blevne udplyndrede i Nærheden af Nürnberg¹⁾. Det gjaldt derfor om at være paa sin Post. I Würzburg fandt Frandsen en venlig Modtagelse af Digtermæcenen Erasmus Neustetter kaldet Stürmer. Efter nogle Dages Ophold her, skiltes Vennerne ad; Lotichius drog til Heidelberg, hvor han kort efter blev Professor i Medicinen. Frandsen gik til Tübingen, hvor han med stor Iver lagde sig efter Lægevidenskaben, som han allerede i Vittenberg havde dyrket som Hovedstudium. Han studerede under den berømte Anatom Leonhard Fuchs, som Kong Christian III i sin Tid havde søgt at drage til Københavns Universitet. Ogsaa Astronomi synes han at have dyrket med Flid — „stellarum sagax lustrator et arbiter acer“ kalder en af hans Veener ham²⁾ — medens han ved Siden ad disse alvorligere Studier syslede med Digtekunsten og navnlig beskrev sin frankiske Rejse i et latinsk Poem, som han tilegnede Kong Frederik II, og hvori han tillige skildrede Kongens afdøde Faders store Fortjenester af den danske Kirke og Højskole³⁾. I Tübingen sluttede han især Venskab med Lægen Johan Seccerwitz, der senere blev ansat ved Universitetet i Greifswalde og tyve Aar efter rejste til København for at besøge Frandsen og forny

¹⁾ Disse Voldsgjerninger omtaler Frandsen i et Brev til Joh. Pistorius, dat. Vittenberg d. 7 Maj 1558.

²⁾ Joh. Georg. Sadolinus, Epithalam. in hon. nupt. D. Joh. Francisci.

³⁾ Joh. Francisci, Iter Francicum (Carmina, p. 19—22, jfr. p. 33. 39. 53—4). Digtet om Kong Christian III er optrykt af Gram i Cragii Ann., Præf., p. 109—10, og i Oversættelsen af dette Værk (S. 152—5) findes der en dansk, metrisk Omskrivning deraf.

Ungdomsvenskabet¹⁾. Fra Tübingen begav han sig til Heidelberg, hvor hans Ven Lotichius højtidelig paasatte ham Digternes Lavrbærkrands²⁾. Derfra drog han til Paris og Lyon, efterat han først havde taget Afsked fra Lotichius i et Digt, der aander det varmeste Venskab³⁾. Overalt, hvor han kom frem, skaffede hans lykkelige Digtergave, hans musikalske Talent og behagelige Væsen ham en god Modtagelse⁴⁾. I Lyon sluttede han sig især til Lægen Jaques Dalechamp og en ung lærd Bogtrykker Antonius Gryphius, der fandt saa stort Behag i hans latinske Vers, at han paatog sig at udgive et smagfuldt udstyret Udvalg af dem⁵⁾. Efterat han havde dvælet nogle Maaneder, i Begyndelsen af Aaret 1560, i Lyon, drog han derfra for at begive sig paa Hjemrejsen. Han tog først Afsked fra sin Ven Dalechamp i et smukt latinsk Digt, hvori han beskrev sine Rejser og udtalte, at Haabet om snart at gjense gamle Venner i Fædrelandet, som D. Christieru Morsing og Hemmingsen, trøstede ham ved Afskeden fra Lyon, hvor han havde fundet saa venlig en Modtagelse. Tilbagerejsen gik dog ikke saa hurtig for sig, som man af disse Ytringer skulde antage, thi endnu i henved et Aarstid synes han at have opholdt

¹⁾ Joh. Francisci Carmina 1561 (jfr. Herholdt og Mansa, Saml. til den danske Medicinalhist. S. 144). J. Seccervitii Daneidum s. carminum de rebus Danicis lib. II. Stetin 1581.

²⁾ J. P. Lotichius, Bibl. Poetica, Francof. 1623. IV, 88—90. Vinding, Acad. Haun. p. 110.

³⁾ Carmina, 1561, p. 43—5. Lotichius døde allerede Aaret efter (1560), kun 32 Aar gl., efter hvad man antog, som Følge af en giftig Elskovsdrik, der engang var bibragt ham i Italien.

⁴⁾ Herom vidne forskellige Træk, anførte i Frandsens Carmina. En Mængde Adelsmænd, der havde nedskrevet deres Navne i hans Rejsebog, omtales i Joh. Georgii Sadolini Fasciculus Apollinaris, 1666. F. 2—3.

⁵⁾ Joh. Francisci Carmina c. Præf. Ant. Gryphii, dat. sexto Cal. Decembr. 1560.

sig i Frankrig, hvor han 1563 tog Doktorgraden i Medicinen, men uvist ved hvilket Universitet. I den Anledning sendte den danske Konge ham 30 Daler til Bestrielse af Omkostningerne ved Graden, maaske ogsaa som Løn for Mindedigtet over Kong Christian III¹⁾.

Endelig satte D. Hans Frandsen i Foraaret 1561 igjen Foden paa Fædrelandets Grund, efterat han havde tilbragt omtrent ti Aar i Udlandet, ialfald kun med en kortere Afbrydelse. Han landede ved Gjedsør paa Falster, der dengang var et almindeligt Anløbssted, naar man kom tilsøs fra Tydskland. Her var tillige en Kongsgaard, hvor Klavs Hvitfeldt, som han formodentlig havde gjort Bekjendtskab med paa sine Rejser, dengang boede. Hos ham fandt han en meget venlig Modtagelse; her traf han ogsaa Albert Beck til Beldringe, hvis Mentor han tidligere havde været, og Hvitfeldt indbød desuden hans gamle Ven, den berømte latinske Digter M. Hans Jørgensen Sadolin, der ligesom Frandsen i mange Aar havde færdedes i Udlandet og nu var Præst i Thoreby paa Laaland. Det gik muntert til den Aften og Nat, de vare samlede paa Gjedsørgaard, Rejseninderne opfriskedes ved de fyldte Bægere, og næste Dag fulgte Albert Beck og Sadolin D. Hans Frandsen til Herregaarden Sørup, hvor de tog Afsked med ham²⁾. Da han kom til Kjøbenhavn, fandt han ikke, efter det Haab han havde udtalt, D. Christiern Morsing mere, da denne alt var død i Høsten 1560, derimod fandt han en aaben Plads i det medicinske Fakultet. Professorerne gav ham strax deres Stemme og indberettede deres Valg til Kongen, der ogsaa stadfæstede det den 2den Juli 1561, dog med den Indskrænkning, at D. Hans Frandsen skulde lade sig bruge, „til saalænge vi kunne bekomme

¹⁾ Wegener, A. S. Vedel. 2. Udg. S. 26. Not. 8.

²⁾ Dette fortælles i Fortalen til Jo. Georg. Sadolini Epithal. in hon. nupt. D. Jo. Francisci. Witeb. 1566.

en anden lærd Mand, der os og Riget kan være nyttigere og gavnligere“, en Indskrækning, der dog blev betydningsløs, da han med megen Ære vedblev at være Professor i Lægevidenskaben lige til sin Død¹⁾). Formodentlig har Kongen ønsket at faa en tysk Doktor, som han tillige kunde bruge som Livlæge. Aaret efter sin Ansættelse ægtede Frandsen Marine Lauritsdatter Bagge, der var Enke efter den kgl. tyske Sekretær Antonius Hanisch, i hvilken Anledning den ovennævnte Mag. Sadolin skrev en hel Cyclus af latinske Lykønskingsdigte til ham og hans Brud. Ved sit Giftermaal fik han det Hus ved Gammelstrand, som Hanisch havde ejet, og her tog han 1563 Bolig, med Opgivelse af den ham tilkommende Professorresidens, som Kongen derpaa temmelig vilkaarlig overlod den kgl. Raad D. Jeronymus Thenner til Benyttelse²⁾). Senere (1578) lejede Frandsen en Byggetomt med Have i Roskilde med Forpligtelse til at opføre den afbrændte Gaard sammesteds. Formodentlig var det hans Hensigt at benytte denne Gaard til Aftrædelse, naar han i akademiske Hverv eller i medicinsk Praxis hos Adelen kom til Roskilde, hvad ofte kunde forefalde. Gaarden laa til S. Michaelis Alters Vikarie i Roskilde Domkirke, som D. Cornelius Hamsfort var forlenet med; men da Frandsen efter dennes Død (1580) selv blev forlenet med dette Vikarie, blev han altsaa Ejer istedenfor Lejer af Gaarden³⁾).

¹⁾ Tegn o. a. Lande. VI, 370.

²⁾ Der blev ved Kongebrev af 17. April 1563 tilsikret Frandsen den sædvanlige akademiske Skattefrihed for hans ny Bolig; men da Borgerne ikke desto mindre vilde paalægge ham Indkvartering, forlangte han af D. Thenner, at han skulde foredrage Sagen for Kongen (Inländ. Registr. 1563—4, Fol. 83. Schumacher, Gel. Män. Briefe. III, 251—2).

³⁾ Biblioth. Herslebiæna, p. 543. Sjæl. Regist. 12, 74. Efter Frandsens Død 1584 forlenedes Dr. med. Eskild Christensen med dette Vikarie, som altsaa synes at have været særlig bestemt for Læger.

Hvad hans Lærervirksomhed angaar, da roses han fra alle Sider som en duelig og begavet Mand. Til Brug ved sine Forelæsninger udgav han adskillige af de gamle Lægers, Hippokrates's og Galens, Skrifter i latinsk Oversættelse, men maatte, da han læste over Galens Skrift „de ossibus“, lade sig nøje med at forevise sine Tilhørere et kobberstukket Skelet istedenfor et virkeligt¹⁾). Undertiden afveklede han med matematiske, astronomiske eller filosofiske Forelæsninger, skjønt man skulde synes, at Lægevidenskaben kunde give ham nok at gjøre, da han til Tider var den eneste Professor i det medicinske Fakultet²⁾). Forøvrigt gav han sig temmelig meget af med medicinsk Praxis. Under Pesten 1564 ordinerede han tvende gode „Electuaria contra pestem“, det ene var bestemt for rige Folk og gik under Navnet „Electuarium pretiosum“, det andet var for ubemidlede og kaldtes „Electuarium pro familia“; disse Lægemedler vedblev længe at være i Brug³⁾). Oftere henvendte adelige Personer sig til ham om Lægehjælp, og der er endnu opbevaret adskillige Breve fra ham, hvori han meddeler Lægeanvisning til saadanne⁴⁾). Denne hans medicinske Praxis voxede med Aarene, og er et Vidnesbyrd om den Anseelse, han nød som Læge, skjønt den stærke Praxis vel neppe har været gavnlig for hans Virksomhed ved Universitetet, da han ikke sjelden blev bortkaldt til Provindserne (f. Ex. til Skaane), undertiden endog paa længere Tid⁵⁾). Det følger af sig selv, at han, som Medlem

¹⁾ Nye Danske Mag. II, 104. Suhms Saml. I, 3 H., 140.

²⁾ I Fortalen til Udg. af Galenus, de ossibus, har Frandsen givet en Udsigt over de forskjellige Emner, der vare Gjenstand for hans Forelæsninger.

³⁾ Herholdt, Archiv for Lægevidensk. Hist. S. 44.

⁴⁾ Tre saadanne Breve (det første af 19. Oktbr. 1562) fra Frandsen til Hr. Mogens Gyldenstjerne findes i Kongl. Bibl.

⁵⁾ I Joh. Seccervitii Daneidum s. carminum de rebus Dan. lib. II, fortælles udførlig, hvorledes Frandsen 1580 i længere Tid op-

af et af de højere Fakulteter, i de 23 Aar, han beklædte den medicinske Lærerstol ved Universitetet, ofte varetog vigtige akademiske Hverv; saaledes var han flere Gange Rektor, nemlig 1565—66 og 1573—75; sidste Gang altsaa to Aar efter hinanden. Desuden brugtes han saa hyppig i Sager vedkommende Universitetets økonomiske Forhold og Godsbestyrelse, at man deri maa finde et Vidnesbyrd om Mandens fremragende praktiske Duelighed, selv om man kunde fristes til at antage, at hans Lærervirksomhed har lidt derunder. 1562 beskikkedes han tilligemed D. Niels Hemmingsen til at føre Tilsyn med Latinskolen i Kjøbenhavn¹⁾. Til denne sin berømte Medlærer synes han i det hele at have staaet i det venligste Forhold, saa Hemmingsen endogsaa 1574 tilegnede ham sit bekjendte Skrift, Syntagma institutionum christianarum, der vakte saa stor Opsigt og Forstyrrelse. Det er højst sandsynligt, at Frandsen har delt Hemmingsens theologiske Anskuelser. At han var en Mand af et dybt religiøst Sind, derom vidner ikke blot et dansk Digt, han skrev 1580 om Bønnens Nytte²⁾, hvilket jeg ikke tager i Betænkning at kalde et af de smukkeste danske religiøse Digte, der er opbevaret fra det 16de Aarhundrede, men ogsaa hvad der berettes om den kristelige Taalmodighed og Hengivenhed i Guds Vilje, som han viste under de lange og svære Lidelser, han maatte gennemgaa inden sin Død, den 4de Juli 1584.

Tyge Brahe, med hvem han i mange Aar havde staaet i Venskabsforbindelse, satte ham et meget smukt Ære-

holdt sig paa Helsingborg Slot i Anledning af Rigsraad Hans Skovgaards Sygdom. Den 12te Juli 1579 skrev Jac. Jac. Wolf til Joh. Pistorius: „Admodum quotidie D. Joh. Francisci a patientibus siue ægrotis molestatur“.

¹⁾ Vinding, Acad. Haun. p. 111.

²⁾ Digtet om Bønnen er trykt i And. Mariagers Prædikener over Fadervor 1580. Om Frandsens Død giver Vinding (l. c.) Oplysning efter det akademiske Program.

minde paa hans Grav i latinske Vers — ret passende for ham,

Quem Musæ et Charites adeo coluere, quod inter
Præcipuos vates nomen habere darent¹⁾.

Kun Skade, at denne Musernes Yndling blev latinsk og ikke dansk Digter, hvortil han, at dømme efter de faa danske Digte af ham, der ere opbevarede, har besiddet et afgjort Kald. I hvilke kraftige Træk har han i sit Digt foran i Vedels Saxo ikke skildret Historieskriverens Opgave og Betydning²⁾!

D. Hans Frandsens Hustru overlevede ham, men uden Børn, hvorfor hendes to Svogre, Truels og Peder Frandsen, gjorde Krav paa at dele Naadensaaret efter Broderen med hende. Denne nærgaaende Fordring blev dog, som rimeligt var, afvist af Universitetet³⁾. Den nævnte Peder Frandsen, der endte som kongelig Herold, var Fader til Professor, Dr. jur. Claus Plum, der ærede sin berømte Farbroders Minde ved 1624 at restaurere hans Gravsted i Vor Frue Kirke.

3.

Claus Theophilus (*Nicolaus Th.*) var født i Flensborg 1541. Hans Fader var Hr. Nicolaus Johannis, Præst ved Mariekirken sammesteds og Provst, Moderen hed Anna Lorensdatter. Efterat have gaaet i Skole i sin Fødeby, blev han, 14 Aar gammel, sendt til Lybek, hvor der var en anset Skole; derfra drog han, efter omtrent tre Aars Forløb, til Universitetet i Vittenberg og senere til Rostok,

¹⁾ Dette Digt, saavel som Indskriften paa Ligstenen over D. Hans Frandsen, er trykt hos Vinding p. 112--3, Herholdt, Archiv. S. 56, o. fl. St. Om hans Forhold til Tyge Bræhe se Danske Mag. II, 174. 185. 219. Wegener, A. S. Vedel, 2 Udg S. 27. 28.

²⁾ Se Bemærkningerne om dette Digt i Ny Dansk Tilskuer 1807, Nr. 63.

³⁾ Ny kirkehist. Saml. I, 55. Et Brev fra Hans Frandsens Brødre til Universitetet om denne Sag findes i Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

hvor han studerede i fem Aar. Paa sidstnævnte Sted havde han især D. Arnold Burenus og D. David Chytræus til Lærere. Med den Sidste knyttede han et nøjere Venskab, der senere vedligeholdtes ved Breve¹⁾. Han studerede i Begyndelsen Filosofi og Medicin, men efter Faderens Død (1560), kastede han sig paa Retsvidenskaben. Tre og tyve Aar gammel drog han til Jena og senere til Ingolstadt, hvor han optraadte som juridisk Docent. Han syslede tillige med den latinske Digtekunst, og blev 1567 udnævnt til Poeta laureatus af Kejsers Maximilian II, ved hvis Hof han siges i nogen Tid at have opholdt sig. Da han alt havde erhvervet sig et anset Navn, blev han kaldt til Sverig for at træde i Tjeneste hos Hertug Magnus, en Broder til K. Erik XIV; men da han fandt Forholdene her temmelig brogede, forlod han atter Landet og drog først til Polen og dernæst til Italien og Frankrig. Den 26 September 1569 tog han den juridiske Doktorgrad i Rostok, og kort efter blev han tagen i Tjeneste af Landgreven Vilhelm af Hessen, først som Notarius, siden som Sekretær og endelig som Raad. Her ægtede han 1571 Anna Zaan, Enke efter en landgrevelig Staldmester Conrad Neid. Hans Herre brugte ham i forskellige diplomatiske Sendelser, blandt Andet ogsaa til Danmark, og som hessisk Raad og Mægler deltog han saaledes i Forhandlingerne om Slesvigs Forlening 1579²⁾. Herved blev Niels Kaas bekendt med ham, og da man var i stor Forlegenhed for at faa en juridisk Professor efter D. Albrecht Knopperts Død, foreslog man ham, da han 1580 var tilstede ved Lenshyldingen i Odense, at overtage denne Post. Her-

¹⁾ Chytræi Epist. p. 313. 561. 732. 1160. 1170 (Brevene staa ikke i kronologisk Orden). Hovedkilderne til Cl. Theophilus's Levnet er det Udtog af Sørgeprogrammet ved hans Død, som Vinding har meddelt (Acad. Haun. p. 147--9), samt Cimbr. lit. I, 680--1.

²⁾ Westphalen, Monum. ined. III, Præf. p. 99.

til fandtes han ogsaa villig; han havde selv tidligere (1576) søgt om Ansættelse i Danmark som kongelig Raad, uden at han dengang havde naaet sit Ønske¹⁾. Hans Herre vilde imidlertid kun nødig slippe ham, men tilsidt lykkedes det ham dog at gjøre sig fri. Chytræus lykønskede ham i den Anledning til at være sluppen ud af et gyldent Tugthus og foreholdt ham de Ord af Attilius: „Satius est otiosum esse, quam nihil agere“²⁾. Den 9 Juli 1580 skrev Cl. Theophilus fra Korbei i Sachsen til Professorerne i København, at de kunde vente ham efter Sommerferien³⁾. Men han kom dog først til at tiltræde sit Embede ved Universitetet i December samme Aar.

Forøvrigt maatte han nu, som tidligere, lade sig bruge i diplomatiske Sendelser og Forhandlinger. Saaledes var han 1585 med i en Statssendelse til Skotland, og d. 3 Nov. s. A. fik Rentemester Christoffer Valkendorf Befaling til at forsyne ham med lange Sørgeklæder, da Kongen vilde sende ham og Sten Brahe ud til Kurfyrsten af Sachsen, i Anledning af Kongens Søsters, Kurfyrstindens, Død⁴⁾. Paa lignende Maade benyttedes han ogsaa senere: 1590 var han tilstede ved Dronning Annas Kroning i Edinburg, og da Kong Christiaan IV's Kroning forestod 1596, fik han Befaling at drage til Kolding for at modtage de indbudne fremmede Herrer med passende Taler⁵⁾. 1582, 1594 og 1603 valgtes han til Universitetets Rektor, og den første Gang beklædte han Værdigheden to Aar efter hinanden. 1587 fik han en kgl. Forskrift til Universitetet, at han maatte faa den Residens, som den afgangne theologiske Professor D. Jakob

¹⁾ Cimbr. lit. l. c. Jfr. Schumacher, Gel. Män. Br. III, 291—3.

²⁾ Chytræi Epist. p. 1160—61.

³⁾ Orig. i Kongl. Bibl., Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

⁴⁾ Ann. for nordisk Oldkyndighed. 1862. S. 5. Sjæl. Tegn. XV 576. Vinding (p. 149) nævner ogsaa Legationer til den tyske Kejser og til England, hvori han deltog.

⁵⁾ Zwerg, Sjæl. Cleresi. S. 603. Sjæl. Tegn. XVIII, 536.

Madsen havde haft, „efterdi han baade udi hans Bestilling der hos Universitetet er ustraffelig og desforuden er os og Riget brugelig og tjenlig“. Men da denne Residens ved tidligere Kongebrev var henlagt til en theologisk Professor, blev der gjort saa kraftig Indsigelse, at Kongen maatte tage sin Forskrift tilbage¹⁾. Den 21 December 1589 beskikkedes Theophilus til kongelig Bibliothekar, med Paalæg om at være opmærksom paa de ny Bøger, som udkom i Udlandet og sørge for deres Anskaffelse²⁾. 1592 forlenedes han med et Kannikedømme i Roskilde³⁾, og 1593—5 var han Vor Frue Kirkes akademiske Værge. Om hans akademiske Virksomhed er det vel nu vanskeligt at dømme, imidlertid udmærkede akademiske Skrifter, som høves af ham, sig ved en Klarhed og Tydelighed, der vidner om, at han har haft et godt Greb paa Lærervirksomheden. Det var vel nærmest Romerretten, som han behandlede, men dog især saadanne Sætninger af den, som havde praktisk Anvendelighed ogsaa hos os, hvor Romerretten ellers ikke var gjældende Ret. Hist og her finder man ogsaa udtrykkelige Henvisninger til dansk Ret i hans Skrifter. Han udgav det første juridiske Kompendium, som vides at være udkommet hertilands, nemlig en Samling Lovregler, hvorover han senere holdt Forelæsninger. Digtekunsten, som han i sine yngre Aar havde drevet, øvede han endnu ved en og anden Lejlighed, saaledes indbød han paa Vers Studenterne til at høre sine Forelæsninger, og der er noget vist gemytligt ved disse Vers, som man ikke venter at finde hos en romersk Jurist⁴⁾. En af de

¹⁾ Originalerne i Konsist. Ark. P. 153. Jfr Engelstoft, Univ.- og Skole Ann. 1811. II, 27—9.

²⁾ Werlauff, Hist. Efterretn. om det st. kgl. Bibl. 2 Udg. S. 12.

³⁾ Wegener, A. S. Vedel. 2. Udg. S. 167. Allerede d. 1 Marts 1584 havde D. Nic. Theophilus faaet Ventebrev paa det første ledige Kannikedømme i Roskilde. (Sjæl. Reg. 12, 313).

⁴⁾ Disse Vers findes trykte bag i hans Regulæ antiqui juris. 1584.

sidste Samlinger af akademiske Theses, som han udgav, handler om Studenternes Privilegier, og har vist givet Anledning til en livlig Discussion ¹⁾. Han bebudede i dette Skrift, at han agtede at udgive et lignende om de Privilegier, Beneficier og Goder, som Professorerne nød; men saavidt naaede han ikke; thi efterat han i længere Tid havde været plaget af Gigt og Stensmerter, døde han, 63 Aar gammel, den 2 November 1604. Han efterlod ingen Børn. En af hans nærmeste Aævinger var hans Søstersøn, Jørgen Schrøder, der en Tid var Rektor i Slagelse.

4.

Anders Krag (*Andreas Kragius Ripensis*) var født 1553 i Ribe, hvor hans Fader, Peder Krag, var Borger, Moderen hed Karine Klyne ²⁾. Af Forældrene blev han sat i sin Fødebyss Latinskole, hvor han saaledes udmærkede sig ved Lyst og Nemme til Studeringerne, at, efterat hans Forældre vare faldne ham fra, tog først Domprovst M. Jesper Mule og siden Biskop M. Povl Madsen i Ribe sig af ham. I den sidste fandt han en anden Fader, der med stor Omhu antog sig den fattige men opvakte og lærelystne Dreng. Da M. Povl Madsen 1569 blev forflyttet til Sjælands Bispestol, tog han Anders Krag med sig, og efterat denne var bleven Student, beholdt han ham i sit Hus og skaffede ham senere en Hørerplads ved Vor Frue Latinskole. Dette kan dog neppe være sket før efter 1575; thi i dette Aar oppebar Anders Krag med andre fattige Studenter 4 Sk. ugentlig af „Kanslers

¹⁾ Et kort Udtog af dette Skrift findes i Nyerups Univ. Ann. S. 37.

²⁾ Vinding, Acad. Haun. p. 154. Ved en Trykfejl angives hans Fødeaar her som 1558, og denne Fejl er siden gjentaget af Gram (*Cragii Ann.*, Præf. p. 4) og mange andre. Da Krag imidlertid ved sin Død 1600 var 47 Aar, maa han være født 1553, og hermed passer ogsaa alle andre Omstændigheder i hans Liv (jfr. Mag. til d. danske Adels Hist. S. 159).

Penge¹⁾“. Da han havde været Hører et Par Aar, opgav han igjen denne Post og rejste, understøttet af Bispen, til Vittenberg, hvor han tog Magistergraden. Efterat han var kommen hjem, udvirkede han, formodentlig ved sin Velynders Anbefaling, at Kongen den 20 April 1579 paa-lagde Universitetet at give ham det første af de fire Rejsestipendier, der blev ledigt, „efterdi vi forfare, at om samme Mester Anders Krag skal være sønderlig god Forhaabning, at han udi Fremtiden kan tjene enten udi Skolen eller Kirken“²⁾. Ved Hjælp af dette Stipendium rejste han da atter ud, og 1580 finde vi ham studerende i Worms³⁾. Derfra drog han, saavidt vides, til Tübingen, og senere til Basel, hvor han blev som hjemme og med Iver fortsatte sine velbegyndte Studeringer. Det var Filosofi, Fysik og Lægevidenskab, han især lagde sig efter. Da han havde gjort Bekjendtskab med den viden-skabelige Methode, som den berømte franske Filosof og Mathematiker Petrus Ramus († 1572) med saa stor Energi og Talent havde forfægtet, og som især gik ud paa at fortrænge den allevegne herskende aristoteliske Skola-stik i Behandlingsmaaden af Videnskaberne, saa sluttede han sig med stor Iver til denne Retning, og udgav i Be-gyndelsen af Aaret 1582 i Basel et udførligt Forsvar for Petr. Ramus og hans filosofiske Methode imod et An-greb, som en túbingsk Professor, Georg Liebler, havde rettet mod samme. Samme Aar gjorde han et kort Be-søg i Hjemmet for, efter Biskop Povl Madsens Anbefaling, at overtage en Post som Hovmester for to unge Adels-mænd, Hans og Frederik Munk til Oxvang, hvis Studier i Udlandet han skulde lede⁴⁾. I August 1582 drog de fra

¹⁾ Regnekab i Konsist. Arkiv.

²⁾ Orig. i Kongl. Bibl.

³⁾ Her skrev han i M. Hans Jacobsen Skjerbeks (senere Dr. med. og Læge i Lybek) Stambog.

⁴⁾ A. Krag, Laurea Apollin. Monspel. p. 149 - 50. Herholdt og Mansa, Saml. til Medic. Hist. S. 41. O. Nielsen, Skadst Herred. S. 19.

Ribe til Strasburg og, efter et Ophold ved Akademiet her, til Basel, hvor A. Krag Aaret efter i et Par Skrifter søgte at vise den ramistiske Filosofis Anvendelighed i forskjellige Grene af Videnskaben. Fra Basel begav han sig over Genf til Montpellier, hvor Lægevidenskaben dengang ligesom tidligere, da Christiern T. Morsing studerede her, dyrkedes med stor Iver. Her opholdt han sig i længere Tid under flittige Studier og gjorde derfra en Udflugt til Paris, ledsaget af en Ven, Georg Speigel fra Heidelberg¹⁾, og formodentlig ogsaa af ovennævnte Frederik Munk (Broderen havde, som det synes, tidligere forladt ham). Efter Besøget i Paris vendte han ælene tilbage til Montpellier, hvor han, understøttet af sin gamle Velynder, D. Povl Madsen, med de dertil nødvendige Midler, satte Krandsen paa sit Lærdoms hus, idet han den 1 August 1585 erhvervede sig Doktorgraden i Filosofien og Medicinen, efter at han kort iforvejen havde taget Baccalaur- og Licentiatgraderne i Medicinen, og gjennem en Mængde forskjellige Lærdomsprøver havde banet sig Vejen til hin akademiske Værdighed. Af disse Lærdomsprøver faa vi et anskueligt Billede i et Skrift (*Laurea Apollinaris Monspeliensis*), som Krag ikke længe efter udgav, og hvori han meddelte alle de Qvæstioner og Problemer, han maatte løse, og de medicinske Consultationer, Forelæsninger og Orationer, der ved denne Lejlighed bleve holdte. Skriftet giver en udmærket Forestilling om den Lærdom og Begavelse og idethele om det høje videnskabelige Dannelsestrin, hvorpaa Forfatteren stod. Den Fordomsfrihed, hvormed han udtaler sig om endel naturlige Fænomener, som dengang almindelig vare Gjenstand for megen Overtro, har i vore Dage med Rette fundet Omtale som noget særdeles mærkeligt²⁾. Saasnart Efterretningen om, at Krag saaledes paa den

¹⁾ *Laurea Apoll. Monspel.* p. 80.

²⁾ Herholdt og Mansa, *Saml. til Med. Hist.* S. 35—42.

hæderligste Maade havde fuldendt sine Studeringer i Udlandet, var naaet til Kjøbenhavn, udgik der Opfordring til ham fra Universitetet om at vende tilbage forat overtage en Professorpost. Vi have hans Svar, dat. Frankfurt am Main den 26 August 1585, hvori han med Taknemmelighed modtager Tilbudet og erklærer det for sin Hensigt efter det forestaaende store Bogmarked i Frankfurt at følge med Bogførerne tilbage til Danmark ¹⁾. Denne Plan blev der dog ikke noget af. For nemlig at faa sin ovennævnte „Laurea Apollinaris“ udgiven, maatte han atter rejse til Basel, hvor hans tidligere Skrifter vare trykte. Den 1 Februar 1586 undertegnede han her den Skrivelse, hvormed han tilegnede den studerende Ungdom ved Kjøbenhavns Universitet sit Værk, der var udstyret særdeles smukt og trykt med ny Typer, som den driftige Forlægger Sebastian Henricpetri havde ladet støbe; navnlig var efter Krag's Ønske Bogstavet J, som Bogtrykkerierne ikke hidtil havde haft, her anvendt, saaledes som Petrus Ramus og efter ham D. Jakob Madsen i Kjøbenhavn havde foreslaaet. Der er noget ejendommelig aandsfrisk og tiltalende ved Krag's Henvendelse til Studenterne; han fralægger sig at høre til nogen bestemt filosofisk Sekt, og han vilde ikke ved nogen gammel eller ny Autoritet lade sig berøve Friheden til selv at dømme. Sandheden var ham kjærere og helligere end alle Filosofers Autoritet ²⁾. I Montpellier havde han lært at skjønne paa et frit Studium; thi der havde man ladet ham frit Valg, hvorfra han selv vilde hefte sine

¹⁾ Orig. i Kongl. Bibliothek.

²⁾ „Recusavi et etiamnum recuso, ulli me sectæ dicare: ulli philosopho etiam acutissimo et vetustissimo meam in iudicando libertatem dividere: et in ejus jurare, tanquam oracula, verba et voces, propter antiquitatem, auctoritatem, opinionem. Veritas mihi ejusque seria defensio omnibus omnium philosophorum auctoritatibus turgidis et ætatis venerandis carior, sanctior, antiquior est“.

Grunde eller Beviser, og han var hverken bleven bundet til Galen eller Aristoteles. „Se dig i Spejl, du kjøbenhavnske Ungdom!“ Skolastiske Spidsfindigheder havde han efter Evne søgt at bekjæmpe; thi i Lægevidenskaben ere de ikke blot unødvendige, men endog skadelige. I Smaating kan man lade saadan Ordleg passere, men hvor det gjælder Liv og Velfærd, der maa Vrøvl (nugæ) tilside. — Efter Fuldendelsen af dette Skrift begav Krag sig paa Hjemrejsen og overtog i Foraaret 1586 Posten som Professor Pædagogicus, skjønt det var uvant at se en Doktor paa denne beskedne Begyndelsespost¹⁾. Hermed forbandt han i nogle Aar Forretningerne som Universitetets Notarius. Kort efter hans Ansættelse døde den theologiske Professor D. Jakob Madsen, der i flere Henseender var hans Aandsfrænde. Krag erhvervede sig store Fortjenester af den afdødes Minde ved at besørge endel af hans efterladte Skrifter udgivne paa en Forfatteren værdig Maade. De udkom alle i Basel, hvor Krag, som ovenfor er berørt, havde mange literære Forbindelser. Da den pædagogiske Professors Løn kun var ringe, udvirkede Krags Venner ved Hoffet i Kong Frederik II's sidste Levetid, at han fik et aarligt Tilskud af Staten paa 120 Daler²⁾. Da M. Jørgen Dybvad 1590 blev Professor i Theologien, blev Krag hans Eftermand i den matematiske Profession; men da den gamle M. Klavs Skavbo, som i mange Aar havde læst over Fysik, samme Aar døde, har det udentvivel været Krag meget kjært at ombytte Mathematikken, som han, saavidt vides, ikke specielt havde lagt sig efter, med Fysikken, som

¹⁾ Vinding og alle senere sige, at Krag først blev Professor 1587, men Univ. Regnskaber vise, at han allerede blev ansat 1586.

²⁾ Saaledes beretter Krag selv. Kongebrevet herom har jeg dog ikke fundet. Derimod vides, at der 5 Marts 1589 af Regjeringen blev tillagt ham Kongetienden af Ølstykke Sogn. (Sjæl. Regist. 13, 58).

han alt længst var fortrolig med¹⁾. Han gav sig nu med stor Iver til at anstille kemiske Forsøg og tilberedte selv forskjellige Lægemidler, som han med Held anvendte; af hans egne Ytringer maa man nemlig slutte, at han ogsaa har udøvet Lægepraxis. Som Kemiker maatte han nærmest tilhøre den paracelsiske Skole i Medicinen; men han var for selvstændig til at gaa i nogen enkelt Mesters Ledebaand, og søgte derfor at forbinde den galeniske Methode med Paracelsus's²⁾. 1595 valgtes han til Universitetets Rektor og blev samme Aar Vor Frue Kirkes akademiske Værge, hvilken sidste Function han forestod til sin Død. Som Physicus holdt han ogsaa filosofiske Forelæsninger — Fysikken var jo en Del af Filosofien — saaledes læste han et Aar over Aristoteles's Metafysik og begyndte derpaa at gjennemgaa en af Platons Dialoger, som han sagde, „ut temperarem Aristotelis subtilitates et argutias elegantia, gravitate et majestate Platonica³⁾“. Det havde været en af hans Ungdomsplaner atter at bringe Platon til Ære, efterat denne Filosof længe næsten havde været fortrængt fra Universiteternes Høresale af Aristoteles. Med Undtagelse af ovennævnte Forelæsning over Platons Parmenides foreligger der dog intet Bevis for, at det er lykkedes ham at realisere sin Plan. Overhovedet kunne vi ikke paa-

¹⁾ Vinding siger, at Krag 1589 blev Professor i Mathematik, men da Dybvad først 1590 opgav denne Profession, maa det være en Fejltagelse. Allerede d. 23. August 1590 fik Universitetet imidlertid Befaling om at „forordne“ D. And. Krag til den fysiske Lektion.

²⁾ Se Krags Brev til Sigismund Schnitzer, Medicus i Bamberg, som først er trykt i Hornungs Cista Medica p. 360—2 og siden i Bartholins Cista Medica p. 109—12. Paa førstnævnte Sted har Brevet Aarstallet 1611, paa det andet Sted 1600. Begge Aar ere dog urigtige; thi Brevet er fra 1591.

³⁾ Dedikationen til Krags Udg. af „Platonis Parmenides seu de Ideis“. Skriftet er tilegnet „Studiosis mysteria naturæ in Academia R. Hafn. perscrutantibus, auditoribus suis“.

vise, at Krag's akademiske Virksomhed ganske har svaret til de Forventninger, man maatte nære om samme efter den glimrende Prøve, han havde givet paa sin Smag og Lærdom ved Doktorpromotionen i Montpellier. En vis tiltalende Klarhed og Anskuelighed møder os dog i de akademiske Theses, hvortil hans Forfattervirksomhed for største Delen indskrænkede sig, efterat han var bleven Professor. Det maa heller ikke glemmes, at han ikke fik levet sit Liv ud, men døde i sine bedste Aar, uden at være naaet til Lærerstolen i Medicinen, hvortil han især synes at have egned sig. Med den selvstændige Granskers utrættelige Iver kastede han sig over forskellige kemiske Experimenter, der skulle have haft en skadelig Indflydelse paa hans Sundhed ¹⁾. Den 24 Maj 1600 skrev hans Ven og Discipel Petrus Johannis Wiburgius til D. Sigismund Schnitzer i Bamberg, der fra tidligere Dage af var en god Ven af Krag: „Da jeg i disse Dage viste Krag den Del af Eders Brev, som handler om Eders Rejse, svarede han, at hvis jeg kunde bringe Eder hid med mig, vilde han strax lade opføre fire ny Ovne og vise os vidunderlige Resultater af sine kemiske Destillationer. Ubi non est ocularis demonstratio et manualis operatio, nihil est. Men kjære, bed med mig til Gud for ham, at Herren dog maatte behage at forlænge hans Liv, thi han lider af en færlig Katarrh, der har angrebet Lungen, og han har længe tvivlet om sit Liv paa Grund af Sygdommens Langvarighed. Jeg kan ikke noksom sige Eder, hvor han er en trofast og oprigtig Ven“ ²⁾. Den i dette Brev udtalte Frygt viste sig snart som grundet; thi den 8 Juni 1600 døde D. Anders Krag, 47 Aar gammel. M. Klavs Lyschander, der levede samtidig med ham, omtaler ham i sine Optegnelser om danske Skribenter som „Vir

¹⁾ Vinding, Acad. Haun. p. 156.

²⁾ Bartholin, Cista Medica, p. 112.

doctus, felix, affabilis, liberalis et præsentis ætatis quasi moribus natus, Ramææ Philosophiæ assertor et scholæ Aristotelicæ impugnator acerrimus¹⁾“. Krag's Valgsprog var: „Veritas odium parit“; hans eget Liv synes dog ikke at have stadfæstet denne Sætning, da han var vel anset og yndet af høje og lave. Men Hoflivet, som hans Broder, Historieskriveren og Diplomaten D. Niels Krag, følte sig saa tiltalt af, søgte han at undgaa, skjønt man en Tid var tilbøjelig til at inddrage ham deri. I Aaret 1599 havde han ægtet Elline Mortensdatter, der nogle Aar efter hans Død blev gift med Professor Hans Jensen Alan²⁾.

¹⁾ Westphalen, Monum. ined. III, 549. Endel andre Bedømmelser af Andr. Krag's Betydning som Videnskabsmand anføres i Cimbr. lit. I, 312—3.

²⁾ Acta Consist. 27 Oktbr. 1599: „And. Cragio ad nuptias, quas celebraturus est, concessa est $\frac{1}{2}$ Amme Vin“.